AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
LƏNKƏRAN DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

«Təsdiq edirəm»
Tədris məsələləri
üzrə prorektor v.i.e:
_________dos. Zaur Məmmədov
"12" 09 2025-ci il

FƏNN SİLLABUSU

İxtisas: 050310-Muzey, arxiv işi, abidələrin qorunması.
Fakültə: Tarix-coğrafiya və incəsənət
Kafedra: Tarix və onun tədrisi metodikası
I Fənn haqqında məlumat
Fənnin adı: Mədəni irs (Azərbaycan Respublikaaası təhsil nazirliyinin 03.08.2016 – cı il tarixli 522 saylı əmri ilə təsdiq olunmuşdur.)
Kodu: İPF-B02
Tədris ili: IV (2025-2026) Smestr: VII
Tədris yükü: Cəmi 80 saat. Auditoriya saatı 24 saat.(14 saat mühazirə, 10 saat seminar)
Təhsilalma forması: Qiyabi
Tədris dili: Azərbaycan dili
AKTS üzrə kredit: 8 kredit
IIMüəllim haqqında məlumat:
Adı, soyadı, dərəcəsi: Mühazirə müəllimi: dosCəfərov Mayis Vəliməmməd oğlu, **seminar müəllimi:** Sadıxova Reyhanə Rəfail qızı
Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə.Məmmədov küçəsi, 22, 2 saylı tədris korpusu
Məsləhət günləri və saatı:
E-mail ünvanı: mayis1968@mail.ru
IIITövsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:
Əsas ədəbiyyat

1. Mədəni irsin qorunmasına dair normativ hüquqi aktlar toplusu (1 sentyabr 2001-ci ilədək olan vaziyyata göra), Bakı, Elm, 2001, 280 s.
2.Mədəniyyət va turizm fəaliyyətinə dair qanunlar toplusu. Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Bakı, 2007, 198 s.
3. Ümumdünya mədəni və təbii irsinin mühafizəsi haqqında konvensiya (16 noyabr 1972-ci il).
4.YUNESKO-nun "Qeyri-maddi mədəni irsin qorunması haqqında" Konvensiyası http://www.e-ganun.az/files/framework/data/12/f_12418.htm
5.Azərbaycan qeyri-maddi mədəni irs nümunələrinin hüquqi qorunması, pasportlaşdınılması, qeydiyyatı və dövlət reyestrinin aparılması qaydalan.
6. Eyvazova Yegana. Muzey ekspozisiyası. Dars vasaiti. Bakı, "Mars Print" 2009, 228 s.
7. Eyvazova Yegana. Muzeydankənar tarix və mədəniyyət abidələrinin mühafizəsi və istismanı. Dərs vəsaiti. Bakı: "Mars-Print", 2010, 344 s.
8.Muzeyşünaslıq. Ali məktəblər üçün dərslik (R.Ağayev, S.Əmirxanov, A.Əlizadənin redaktasi ila). Bakı, 2002, 439 s.
9.Əfəndiyev Rasim. Maddi-mədəniyyət nümunələri. Bakı, 1960; Azərbaycan el sənəti (parça, tikmə, xalça). Bakı, 1971; Azarbaycan dekorativ-bodii sonotlari (orta asrlar). Bakı, 1976; Azarbaycan xalq sənəti. Bakı, 1984.
10. Mədəniyyətimizin və mədəni incilərimizin hamisi. Bakı, "Nurlar" Nagriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2007, 424 s.
11. Muzeylər və mədəni irs. Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin 90 illiyinə həsr olunmuş beynəlxalq konfransın materialları. Bakı, Ziya, 2010, 272 s.
12. Turizm sahəsində normativ-hüquqi sənədlər. Azərbaycan Respublikasi Ganclar, Idman və Turizm Nazirliyi. Bakı, 1999.
13.Turizmin qlobal etik kodeksi (Ümumdünya Turizm Taşkilatının (UTT) Baş Assambleyasının 1999-cu il oktyabnn 1-da Santyaqoda (Cili) keçirilmiş XXIII sessiyasında qabul edilmişdir). Duroviç A.P., Kabuşkin NI, Sergeeva TM. va b. Turizmin təşkili. Minsk: Novoe Znanie, 2003 (Rus dilindən tərcümə edəni Ə.Cabbarov) http://dtxtg4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/docpdf/azeri. pdf
14. Azarbaycan Respublikası Dövlat muzeylərində saxlanılan muzey sərvətlərinin uçotu və mühafizəsinə dair təlimat. Bakı, 1996, 154 s.

CamScanner ilə skan edilib

15. Bayramov A.H. Tariximiz, yaddaşımız, sərvətimiz Bakı, 2007; XXI asrin muzeyi: problemləri, perspektivləri. Bakı, 2007.
16. Əmirxanov S.A. Azərbaycanda muzeyşünaslığın actual problemləri. Bakı: Bala Biznes Universiteti, 2011, 570 s.

Əlavə ədəbiyyat

17.Актуальные проблемы экономики культурного наследия / Под ред. А.Я. Рубинштейна – М.: Государственный институт искусствознания.2016. – 108 с
18.Греция // Гоголь — Дебит. — М. : Советская энциклопедия, 1972. — (Большая советская энциклопедия : в 30 т./ гл. ред. А. М. Прохоров ; 1969—1978, т. 7.
19.Чепайтене. Раса. Культурное наследие в глобальном мире. Вильнюс, ЕГУ, 2010.–298 с.
20.Уилсон Д. А.Культура Древнего Египта. Материальное и духовное наследие народов долины Нила / Д. А. Уилсон — «Центрполиграф», 1951

IV Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənninin tədrisi vacib deyil.

V Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI Fənnin təsviri və məqsədi: "Mədəni irs" fənninin əsas məqsədi dünya mədəniyyətin tarixi inkişaf meyllərinin xarakterini, mərhələlərini, mədəniyyət və sivilizasiyasının daxili vəhdətini, qarşılıqlı əlaqə və fərqini, ona yanaşma metodlarını öyrətmək və mədəni irs problemləri üzrə sərbəst material toplamaq, müasir elmi terminologiyalara yiyələnmək verdişlərini tələbələrə öyrətməkdir.

VII Davamiyyətə verilən tələblər: : Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
-9 bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam aça bilir.
-8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
-7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandıra bilmir
-6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
-5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
-4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandıra bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 *bal- suala cavab yoxdur.*

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.
Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

IX Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam – intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görüləcək.

X Təqvim mövzu planı: Mühazirə 14 saat, 10 saat seminar

№	Keçirilən mühazirə və seminar mövzuları	Müh.	Sem.
1.	**Mövzu: Mədəni irs fənnin məqsəd və vəzifələri, anlayışları əsas komponentləri**	2	2

CamScanner ilə skan edilib

	Plan: 1.Mədəni irs fundamental fənn kimi. "Mədəni irs" fənninin obyekti 2."İrs" mürəkkəb sistem kimi: tarixi (arxeoloji və etnoqrafik) irs, tabii irs, mədəni irs, təbii-mədəni irs, qeyri-maddi mədəni (badii, estetik, adabi, elmi) irs 4.Mədəni irs - maddi və mənəvi mədəniyyət nümunələrinin məcmusu kimi 5.Mədəni irsin tərkib hissələri: bədii, elmi irs və onun tərkib hissələri. Dini irs və onun komponentləri 6.YUNESKO-nun 1978-ci il tarixli Tövsiyələrində daşınar mədəni dəyərlərin təsnifatı. **Ədəbiyyat: (1, 2, 3, 4, 5, 11)**		
2.	**Mövzu: Mədəni irs və mədəni dəyər anlayışları** **Plan:** 1.Assosiativ landşaftlar: xatirə, yaradıcılıq, memorial, sakral məkanlar 2.Mədəni irs obyektlərinin bərpası, konservasiyası və mühafizə işi 3.1889-cu il "Abidələrin və incəsənət əsərlərinin Birinci Beynəlxalq Konqresi" 4.Abidələrin mühafizəsi üzrə Qırmızı Xaç təşkilatının təşəkkülü 5.1922-ci ildə Beynəlxalq Muzey Teşkilatının yaradılması (Fransa) 6.Abidələrin barpası üzrə Afina Xartiyasının yaranması (1931) **Ədəbiyyat: (1, 2, 3, 4, 5, 11)**	2	
3.	**Mövzu: Mədəni İrs üzrə Konvensiyalar** **Plan:** 1."Hərbi münaqişələr zamanı mədəni dəyərlərin qorunması haqqında Haaqa Konvensiyası" (1954) 2."Silahlı münaqişələr zamanı mədəni dəyərlərin qorunması haqqında Haaqa Konvensiyası" 3."Mədəni irs üzrə Avropa Konvensiyası" (Paris, 19 dekabr 1954) 4."Qeyri-maddi irs haqqında Konvensiya" (2003) 5."Ümumdünya irsi" ideya və konsepsiyasının formalaşması **Ədəbiyyat: (1, 2, 3, 4, 5, 11)**	2	2
4.	**Mövzu: Azərbaycan Respublikasında mədəni irsin mühafizəsi** **Plan:** 1.Bəşəriyyətin qeyri-maddi irs siyahısı. Meyarlar 2.Azərbaycanda mədəni irsin mühafizəsi üzrə normativ hüquqi bazanın təşəkkülü 3.Azərbaycanda mədəni irsin mühafizəsinin sovet dövrü 4.Müstəqilliyin bərpasından sonra Azərbaycan Respublikasında mədəni irsin mühafizəsi 5."İtirilmiş mədəni irs" anlayışının mahiyyəti **Ədəbiyyat: (1, 2, 3, 4, 5, 11)**	2	2
5.	**Mövzu: Bəşəriyyətin qeyri-maddi irs siyahısı.** **Plan:** 1.Bəşəriyyətin qeyri-maddi irs siyahısı. Meyarlar 2.Azərbaycanda mədəni irsin mühafizəsi üzrə normativ hüquqi bazanın təşəkkülü 3.Azərbaycanda mədəni irsin mühafizəsinin sovet dövrü 4.Müstəqilliyin bərpasından sonra Azərbaycan Respublikasında mədəni irsin mühafizəsi 5."İtirilmiş mədəni irs" anlayışının mahiyyəti **Ədəbiyyat: (1, 2, 3, 4, 5, 11)**	2	
6.	**Mövzu: Avropada mədəni irsin mühafizəsi** **Plan:** 1.Romanın mədəni irsi. İtaliyanın maddi mədəni irsi 2.İngiltərənin maddi mədəni irsi. Fransamım maddi mədəni irsi 3.Almaniyanın mədəni irsi. Rusiya mədəni irsi 4.Türkiyə Respublikasının maddi mədəni irsi 5.Ümumdünya mədəni irsi qloballaşma dövründə **Ədəbiyyat: (1, 2, 3, 4, 5, 11)**	2	2

CamScanner ilə skan edilib

	Mövzu: Azərbaycanda mədəni irsin qorunması **Plan:** 1.Azərbaycanda mədəni irsin qorunması (maddi, daşınmaz). Azərbaycanın dünya, ölkə və yerli əhəmiyyətli abidələri 2.Azərbaycanda YUNESCO-nun "Dünyanın yaddaşı" obyektlərinin siyahısı 2.Qarabağın tarixi və mədəni irsinin talan edilməsi. İrəvanda mədəni irsimiz və onlarin acı taleyi 3.Ermәni vandalizminə məruz qalmış Qarabağın maddi mədəniyyət abidələri 4.Silahlı münaqişələr zamanı mədəni dəyərlərin qorunması (kodifikasiyası) **Ədəbiyyat: (1, 2, 3, 4, 5, 11)**	2	2

XI Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Tələbə aşağıdakıları bilməli və bacarmalıdır:

- Mədəni irsin mühafizəsi inkişafı və qorunma şərtlərini; mədəni irsin mühafizəsinin inkişafını; mədəni irsin şərh problemlərini; ibtidai icma quruluşuna aid mədəni irs problemini; İtaliya Respublikasının, Çin Xalq Respublikasının, İspaniya Krallığı və Fransa Respublikasının; Almaniya Federativ Respublikasının; Rusiya Federasiyasının; Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının; Misirin Ərəb Respublikasının; İran İslam Respublikasının; Hindistan Respublikasının; Meksika Birləşmiş Ştatlarının; Yunanıstan Respublikasının; Türkiyə Respublikasının; Azərbaycan Respublikasının mədəni irs nümunələrinin qorunmasını, bərpasını, təbliğini bilməli və onların elektron formada təqdimatını bacarmalıdır.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Mədəni irs fənninin predmeti və vəzifələrini fənnin metodlarının yaradılması və inkişafı tarixini araşdırmalı;
- Mədəni irs üçün vacib olan ən mühüm amillərin təyin edilməli;
- Mədəni irs nümunələrinin təyin edilməsində qiymətləndirməni, muzey əşyalarının əhəmiyyətini bilməli;
- Mədəni irs və mədəni sərvətlərin mahiyyətini öyrənməli və onların elektron formada təqdimatını bacarmalıdır.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: Kollekvium sualları:

1. Mədəni irs fundamental fənn kimi. Mədəni irs fənninin obyekti
2. İrs mürəkkəb sistem kimi: tarixi (arxeoloji və etnoqrafik) irs, tabii irs, mədəni irs, təbii-mədəni irs, qeyri-maddi mədəni (badii, estetik, adabi, elmi) irs
3. Mədəni irs - maddi və mənəvi mədəniyyət nümunələrinin məcmusu kimi
4. Mədəni irsin tərkib hissələri: bədii, elmi irs və onun tərkib hissələri. Dini irs və onun komponentləri
5. YUNESKO-nun 1978-ci il tarixli tövsiyələrində daşınar mədəni dəyərlərin təsnifatı.
6. Assosiativ landşaftlar: xatirə, yaradıcılıq, memorial, sakral məkanlar
7. Mədəni irs obyektlərinin bərpası, konservasiyası və mühafizə işi
8. 1889-cu il Abidələrin və incəsənət əsərlərinin Birinci Beynəlxalq Konqresi
9. Abidələrin mühafizəsi üzrə Qırmızı Xaç təşkilatının təşəkkülü
10. 1922-ci ildə Beynəlxalq Muzey Teşkilatının yaradılması (Fransa)

XV Fənn üzrə imtahan sualları:

1. Mədəni irs fundamental fənn kimi. "Mədəni irs" fənninin obyekti
2. "İrs" anlayışının etimologiyası. İrs tarixi kateqoriya kimi
3. "İrs" mürəkkəb sistem kimi: tarixi (arxeoloji və etnoqrafik) irs, tabii irs, mədəni irs, təbii-mədəni irs, qeyri-maddi mədəni (badii, estetik, adabi, elmi) irs
4. Mədəni irs - maddi və mənəvi mədəniyyət nümunələrinin məcmusu kimi
5. "Mədəni dəyər" anlayışının formalaşması
6. Mədəni irsin tərkib hissələri: bədii, elmi irs və onun tərkib hissələri. Dini irs və onun komponentləri
7. Arxeoloji irs. "Maddi mədəni irs" anlayışının məzmunu. Daşınar və daşınmaz mədəni irs
8. YUNESKO-nun 1978-ci il tarixli Tövsiyələrində daşınar mədəni dəyərlərin təsnifatı. Daşınar mədəni irsin tərkibi
9. Daşınmaz mədəni irsin komponentləri. Mənəvi mədəni irsin komponentləri
10. Qeyri-maddi irsin mühafizə yolları və formaları
11. 2001-ci ildə Florensiyada "Landşaftlar haqqında Avropa Konvensiyası"nın qəbul edilməsi
12. Təbii şəkildə inkişaf edən landşaftlar: özündə arxeoloji, paleontoloji irsi əhatə edən landşaftlar
13. 1889-cu il "Abidələrin və incəsənət əsərlərinin Birinci Beynəlxalq Konqresi"
14. Abidələrin mühafizəsi üzrə Qırmızı Xaç təşkilatının təşəkkülü
15. 1922-ci ildə Beynəlxalq Muzey Teşkilatının yaradılması (Fransa)
16. "Hərbi münaqişələr zamanı mədəni dəyərlərin qorunması haqqında Haaqa Konvensiyası" (1954)

CamScanner ilə skan edilib

17. "Silahlı münaqişələr zamanı mədəni dəyərlərin qorunması haqqında Haaqa Konvensiyası"
18. "Ümumdünya irsi" ideya və konsepsiyasının formalaşması
19. Bəşəriyyətin qeyri-maddi irs siyahısı. Meyarlar
20. Azərbaycanda mədəni irsin mühafizəsinin sovet dövrü
21. Müstəqilliyin bərpasından sonra Azərbaycan Respublikasında mədəni irsin mühafizəsi
22. Mədəni dəyərlərin qeyri-qanuni olaraq ölkədən çıxarılması. Konvensiya 1970
23. Misirin mədəni irsi. Yunanıstanın mədəni irsi
24. Hindistanın mədəni irsi. Çinin mədəni irsi
25. Romanın mədəni irsi. İtaliyanın maddi mədəni irsi
26. İngiltərənin maddi mədəni irsi. Fransamım maddi mədəni irsi
27. Almaniyanın mədəni irsi. Rusiya mədəni irsi
28. Türkiyə Respublikasının maddi mədəni irsi
29. Təbii irsin qorunması (Qoruqlar Milli parklar 2018-ci siyahısı). Azərbaycanın milli parkları
30. Azərbaycanda mədəni irsin qorunması (maddi, daşınmaz). Azərbaycanın dünya, ölkə və yerli əhəmiyyətli abidələri
31. Azərbaycanda YUNESCO-nun "Dünyanın yaddaşı" obyektlərinin siyahısı
32. Qarabağın tarixi və mədəni irsinin talan edilməsi. İrəvanda mədəni irsimiz və onlarin acı taleyi
33. Erməni vandalizminə məruz qalmış Qarabağın maddi mədəniyyət abidələri
34. Milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması və ədəbi-mədəni irs
35. Silahlı münaqişələr zamanı mədəni dəyərlərin qorunması (kodifikasiyası)

Mədəni irs fənninin sillabusu 050310 Muzey, arxiv işi, abidələrin qorunması ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqrqmı əsasında tərtib edilmişdir."Tarix və onun tədrisi metodikası" kafedrasının iclasında təsdiq edilmişdir (12 sentyabr 2025-ci il, protokol № 1).

Kafedra müdiri : ______________ **dos. K.F.Mahmudov**

Mühazirə müəllimi : ______________ **dos.M.V.Cəfərov**

Seminar müəllimi ______________ **m.R.R.Sadıxova**

CamScanner ilə skan edilib